

ARTICLES CENTRALS

El Primer Congrés Internacional de Dones, La Haia, 1915

Sandra Blasco / Carmen Magallón

Sandra Blasco és investigadora al Seminario de Investigación para la Paz de Saragossa (SIP) / Carmen Magallón és presidenta de WILPF España i directora del SIP

Quan es compleixen els 100 anys del començament de la que es va conèixer com la Gran Guerra, la I Guerra Mundial, no podem deixar de banda la que va ser una de les iniciatives més significatives, creatives i admirables contra la guerra i a favor d'un altre ordre mundial: el Congrés Internacional de dones celebrat a La Haia, del 28 d'abril a l'1 de maig de 1915. Convocat per un grup de sufragistes, d'ell va sorgir l'*International Committee of Women for Permanent Peace*, una organització de dones per la pau que l'any 1919 va adoptar el nom de *Women's International League for Peace and Freedom* (WILPF).

Cal dir que la I Guerra Mundial va dividir les sufragistes, fet que referma la nostra afirmació que la defensa i el treball per la pau, el pacifisme, no és quelcom connatural a les dones sinó una opció¹. De fet, la *International Woman Suffrage Alliance* com organització no va donar suport al congrés de La Haia i aquest es va celebrar gràcies a l'entestament del petit nucli que va decidir llençar una crida a les dones de totes les nacions. Acol·lides per Aletta H. Jacobs, la primera doctora en Medicina d'Holanda, el febrer de 1915, es varen reunir a Amsterdam quatre dones belgues, quatre alemanyes i cinc britàniques, entre les quals hi havia Anita Ausburg, l'escocesa Chrystall MacMillan i les angleses Kathleen Courtney i Catherine Marshall. Durant aquesta reunió es va elaborar un programa preliminar i es va decidir crear un comitè que dugués a terme la difusió, la tramesa de les invitacions i l'organització del congrés². La convocatòria es va convertir en una crida de solidaritat humana que es va estendre més enllà d'Europa, una fita simbòlica a escala mundial.

Al Congrés de La Haia hi varen assistir més de 1.300 dones que representaven a cent-cinquanta associacions de dotze països; hi havia dones sufragistes i sindicalistes de diversos països, laboristes britàniques, dones d'organitzacions tan diverses com les Treballadores Agrícoles d'Hongria, la Lliga per a la Protecció dels Interessos dels Nens d'Holanda o l'Associació de Dones Advocadesses dels Estats Units³. A la carta que varen rebre les convidades es requeria a les assistents que estessin d'acord amb els plantejaments preliminars que implicaven dues conviccions: 1) Que els conflictes s'han de solucionar per mitjans pacífics i 2) Que el vot havia de ser un dret de les dones⁴.

“ La determinació i l'esforç de les dones per arribar al Congrés de La Haia va ser un acte d'heroisme, sobretot per part de les que venien dels països bel·ligerants ”

Arribar a La Haia no va ser fàcil. La majoria dels països de les participants estaven en guerra i tant els seus governs com part de l'opinió pública no aprovaven la trobada de dones d'ambdós costats de la confrontació. Les franceses i les russes no varen rebre el permís dels seus governs per assistir. Les angleses no aconseguiren arribar al continent degut al tancament del mar del Nord i les belgues hagueren de fer la darrera part del recorregut a peu. Aquesta va ser la primera cosa que la presidenta del congrés, Jane Addams⁵, va remarcar al discurs d'obertura: que la determinació i l'esforç realitzat per arribar fins allà, per part de totes però sobretot per part de les que venien dels països bel·ligerants, havia estat un acte d'heroisme. Va subratllar també la força d'esperit que havien mostrat en defensar la civilització com patrimoni universal, una força que les havia impulsat a reunir-se en un moment en què l'internacionalisme estava tan posat en qüestió⁶. Per la seva banda, Aletta Jacobs va animar les assistents a defensar amb fermesa els drets humans, va prendre posició contra la guerra i va lamentar el malbaratament insensat del coneixement que es deixa d'utilitzar per matar, destruir i anihilar allò que s'ha aconseguit al llarg dels segles⁷.

Un encert de les organitzadores, que sens dubte va contribuir a l'èxit del Congrés, va ser el fet fixar el debat, posant-li determinats límits. Des del punt de vista del contingut no es discutiria sobre la responsabilitat de la guerra en curs, ni tampoc sobre regulacions de futures guerres. Des del punt de vista del mètode, amb l'excepció de les que varen presentar les resolucions, no es podia parlar més de cinc minuts.

El Congrés va adoptar 20 resolucions, de les quals destaquem algunes de les propostes principals:

La protesta contra la guerra: “Nosaltres, dones reunides en congrés internacional, protestem contra la follia i l'horror de la guerra, que comporta un sacrifici irresponsable de vides humanes i la destrucció de tantes coses que la humanitat ha construït al llarg dels segles”⁸.

I el rebuig del discurs de la protecció de les dones en temps de guerra, mentre són objecte de tota mena d'agressions, en especial la violació.

Propostes de pau i mediació: crida als governs del món a posar fi a la sagnia i començar converses adreçades a l'assoliment d'una pau que ha de ser permanent, motiu pel qual s'ha de basar en principis de justícia; i petició als governs dels països neutrals que convoquin de manera immediata una conferència que ofereixi una mediació continuada per tal d'arribar a un acord entre els contendents.

Les resolucions explicitaven les condicions per a l'assoliment d'una pau permanent: el respecte a la nacionalitat; que no es reconegui el dret de conquesta; que tots els pobles posseeixin autonomia i parlament democràtic; que la política exterior sigui sotmesa a control democràtic; que els governs del món acordin resoldre les disputes futures per mitjà de l'arbitratge i la conciliació i que s'exerceixi pressió internacional, moral i econòmica sobre els governs que, enlloc de la via anterior, recorrin a les armes. Un veritable programa per a la construcció d'una política internacional garant de pau i justícia.

“ El Congrés va fer una crida als governs del món a posar fi a la sagnia i a iniciar converses per a l'assoliment d'una pau permanent ”

L'informe final del Congrés, que incloïa les intervencions de les *mares fundadores*, el relat del desenvolupament i les resolucions consensuades, va ser redactat en els tres idiomes oficials: anglès, francès i alemany. També inclogué el nom de totes les delegades participants, dividides per països, així com els agraïments enviats per organitzacions de tot el món. Per desig de les congressistes, l'informe es va enviar als governs dels països europeus que varen prendre posició contra la guerra i a favor de la reconstrucció d'Europa, i també a les biblioteques dels Estats Units d'Amèrica i Europa, motiu pel qual va tenir una repercussió mediàtica internacional.

La proposta de Rosika Schwimmer d'enviar delegacions als països bel·ligerants i neutrals per portar les resolucions del Congrés i tractar d'aturar la guerra va suscitar controvèrsia i un debat viu, però finalment es va aprovar. Mentre que al seu país no tenien dret al vot, la convicció i l'empenta d'aquestes dones va fer que, a la pràctica, exercissin d'ambaixadores de la pau i fossin rebudes i escoltades amb respecte pels líders de 14 capitals, primers ministres i ministres d'affers exteriors; entre ells, el rei de Noruega, el Papa i el president dels Estats Units⁹. Jane Addams va encapçalar una de les delegacions i va ser l'encarregada de reunir-se amb el president dels EUA, Woodrow Wilson, que va prendre nota: la filosofia de fons i algunes de les propostes de les dones del Congrés de La Haia varen impregnar la proposta de pau que el president va fer el 1918 i que es coneix com els “catorze punts de Wilson”.

“ Les dones de La Haia es varen constituir en subjectes actives de la política internacional i a més varen prendre una posició transgressora al

si d'aquesta ”

Les que varen impulsar el Congrés de La Haia i les que es varen sumar a la seva crida rebutjaren seguir el camí patriòtic i bèl·lic que havia dut als seus països a l'enfrontament sagnant. Volien expressar amb força el seu rebuig a la guerra i una sortida negociada. Els països neutrals no varen convocar la tan desitjada conferència de pau, però la influència d'aquestes dones, que amb la seva pràctica varen superar l'estigma d'haver estat privades dels seus drets de ciutadania, es va estendre més enllà de la Gran Guerra. Malgrat estar excloses de l'àmbit públic, les dones de La Haia es varen constituir en subjectes actives de la política internacional i varen prendre una posició transgressora al si d'aquesta. Després de la guerra varen seguir criticant la mala política que deixa fora de les negociacions als vençuts i varen animar a seguir treballant, de la mateixa manera que elles havien fet com a precursors, pels drets humans i l'internacionalisme. L'organització que va néixer allà, la *Women's International League for Peace and Freedom*, complirà ben aviat cent anys de treball per la llibertat i una pau amb justícia.

1. Per la pau com una opció lliure de les dones, veure cap. 5 de Carmen Magallón (2012) *Contar en el mundo. Una mirada sobre las Relaciones Internacionales desde las vidas de las mujeres*.

2. Es varen enviar invitacions a organitzacions de dones, organitzacions mixtes i dones individuals de tot el món. Malgrat que solament les dones podien ser delegades, al congrés també hi varen assistir homes com observadors. Cada organització podia enviar dues delegades.

3. Nash, Mary (2004) *Mujeres en el mundo. Historia, retos y movimientos*. Madrid, Alianza.

4. Report de WILPF 1915, p. 33

5. Reformadora social nord-americana i Nobel de la Pau el 1931.

6. Discurs de Jane Addams. Report WILPF 1915, p. 18

7. Aletta Jacobs al Congrés Internacional de Dones. Report de WILPF 1915, p. 7

8. WILPF Resolutions: 1st Congress, The Hague, Netherlands, 1915.

9. Carmen Magallón (2006) Mujeres en pie de paz, Madrid, Siglo XXI.

Fotografia : Fotografia de premsa de la col·lecció George Grantham Bain / CC - Delegades al Congrés de Dones de La Haia el 1915 a bord del MS Noordam, abril de 1915. -

© Generalitat de Catalunya